

فهرست مطالب

مقدمه ۱

فصل اول: تشکیل خانواده / ۳

بخش اول: اهمیت و ضرورت ازدواج و تشکیل خانواده در اسلام ۵

تعریف خانواده ۵

اهمیت خانواده ۶

تعریف ازدواج ۸

اهمیت و ضرورت ازدواج ۹

اهداف و مقاصد ازدواج ۱۲

اهداف و انگیزه‌های کاذب ازدواج ۱۹

پیامدهای اجتماعی ازدواج ۲۲

فواید ازدواج ۲۴

علائم هشداردهنده در ازدواج ۳۰

ویژگی خانواده‌های موفق و سالم (کارا) ۳۰

ویژگی خانواده‌های ناسالم (مختل) ۳۲

بخش دوم: معیارهای همسرگزینی ۳۵

الف. آیات قرآن کریم و فرمایشات معصومین (ع) ۳۶

ب. ملاک‌های توصیه‌شده در متون علمی و اسلامی ۳۸

افرادى که برای ازدواج مناسب نیستند ۴۴

افرادى که بر اى ازدواج با یکدیگر مناسب نیستند ۴۷

۵۱	بخش سوم: تسهیل ازدواج
۵۲	رویکردها درباره مراحل شکل‌گیری ازدواج
۵۳	منظور از آشنایی چیست؟
۵۴	شیوه‌های آشنایی
۵۷	نظریه‌های آشنایی
۵۸	فواید آشنایی
۵۹	ده اشتباه در فرایند آشنایی
۶۳	خواستگاری
۶۴	روش گفتگو در جلسه خواستگاری:
۶۴	موضوعات گفتگو در جلسات خواستگاری یا قبل از ازدواج
۶۶	روابطی که مناسب ازدواج نیستند
۶۶	پیش‌بینی‌کننده‌های ازدواج موفق
۶۸	عشق
۷۰	عوامل بازدارنده ازدواج
۷۷	روش‌های شناخت افراد به‌خصوص پسرانی که هدفی غیر از ازدواج دارند
۷۹	بخش چهارم: تبیین خانواده
۷۹	۱. نظریه کارکردگرایی
۸۲	۲. نظریه‌های تضادگرا
۸۴	۳. فمینیسم
۸۶	۴- رهیافت‌های پدیدار شناختی
۸۸	۵- خانواده از دیدگاه سیستمی

فصل دوم: تحکیم خانواده / ۹۱

۹۳	بخش اول: عوامل استحکام خانواده
۹۳	۱. وضع قواعد و مقررات روشن خانوادگی:
۹۴	۲. توانمندسازی خانواده:
۹۶	۳. تنظیم رفتارها و پرورش حس تشریک‌مساعی:
۹۷	۴. شناخت تفاوت‌ها:
۹۷	۵. قدردانی:
۹۸	۶. رعایت اخلاق و انصاف در روابط اعضای خانواده:
۹۹	۷. دادن حس هویت مثبت به اعضای خانواده:

۹۹.....	۸. پرورش احساس شایستگی در افراد خانواده:
۱۰۰.....	۹. ترویج انعطاف‌پذیری، چشم‌پوشی و بخشش:
۱۰۲.....	۱۰. افزایش تعاملات میان اعضاء:
۱۰۴.....	۱۱. ترغیب و تشویق وفاداری:
۱۰۵.....	۱۲. ترویج اصل صداقت و اعتماد:
۱۰۶.....	۱۳. گرایش به اصل پختگی و صیوری:
۱۰۷.....	۱۴. رعایت اصل بهداشت و تغذیه سالم همراه با ورزش:
۱۰۸.....	۱۵. تنظیم نمودن فاصله‌ها:
۱۰۹.....	۱۶. نگهداشت حرمت و شخصیت یکدیگر:
۱۱۱.....	۱۷. تأکید بر صمیمیت و انس بین زن و مرد و استمرار آن:
۱۱۲.....	۱۸. درک کردن یکدیگر:
۱۱۳.....	۱۹. موقعیت‌شناسی زن و مرد:
۱۱۵.....	۲۰. رعایت حقوق مالی:
۱۱۶.....	توصیه‌هایی در تداوم زندگی زناشویی:
۱۲۱.....	بخش دوم: کارکردهای خانواده.....
۱۲۱.....	الف) ارضای مشروع و نظام‌مند روابط جنسی:
۱۲۳.....	ب) تولیدمثل و حفظ بقای نسل بشر:
۱۲۵.....	ج) تربیت اعضای خانواده:
۱۲۶.....	د) تأمین منطقی نیازهای عاطفی و روانی و فراهم کردن آرامش برای اعضا:
۱۲۸.....	ه) تأمین نیازهای معیشتی:
۱۲۹.....	و) برقراری نظام مراقبتی و حمایتی نسبت به اعضای ناتوان در کودکی و سالمندی:
۱۳۱.....	ز) مشارکت و همیاری:
۱۳۲.....	ح) جامعه‌پذیری:
۱۳۴.....	ط) جلوگیری از انحرافات اجتماعی:
۱۳۷.....	بخش سوم: نقش اعضای خانواده.....
۱۳۷.....	۱. مسئولیت‌های متقابل زن و شوهر:
۱۴۱.....	۲. مسئولیت‌های والدین:
۱۴۶.....	۳. مسئولیت‌های فرزندان:
۱۴۶.....	۳. ۱. وظایف فرزندان نسبت به والدین:
۱۴۹.....	۳. ۲. وظایف فرزندان نسبت به یکدیگر:

فصل سوم: تعالی خانواده / ۱۵۱

۱۵۳.....	بخش اول: اصول و مبانی الگوی اسلامی - ایرانی خانواده
۱۵۴.....	قواعد و اصول حاکم بر خانواده:
۱۵۴.....	۱. اصل تعاون:
۱۵۵.....	۲. اصل تشاور:
۱۵۵.....	۳. اصل وجود روابط انسانی، عادلانه و عاشقانه:
۱۵۶.....	۴. اصل معاشرت به معروف:
۱۵۹.....	۵. اصل تناسب حق و مسئولیت:
۱۶۰.....	۶. اصل پایبندی به ارزش‌های موردقبول پیوند زناشویی در نظام خانواده:
۱۶۰.....	۷. اصل مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی:
۱۶۱.....	۸. اصل رعایت حقوق و وظایف متقابل:
۱۶۱.....	۹. اصل وجود امنیت خاطر و آرامش روانی:
۱۶۲.....	۱۰. اصل پایبندی به اصول و ارزش‌های اخلاقی، حسن رفتار و سلوک و احترام متقابل:
۱۶۲.....	۱۱. اصل آزادی عمل برای رشد و تعالی انسانی و زندگی شرافتمندانه:
۱۶۳.....	۱۲. اصل امنیت اقتصادی، تأمین معاش و صیانت از سلامت و بهداشت:
۱۶۴.....	۱۳. اصل پذیرش قواعد و اصول خانوادگی:
۱۶۴.....	۱۴. اصل هدفمندی، برنامه‌ریزی:
۱۶۵.....	حقوق و تکالیف اعضای خانواده:
۱۶۷.....	فوائد و ضرورت‌های شناسایی حقوق زوجین:
۱۶۸.....	حقوق و تکالیف زوجین
۱۶۹.....	الف) حقوق و مسئولیت‌های مالی زوجین:
۱۷۰.....	۱. مهر:
۱۷۲.....	۲. نحله:
۱۷۴.....	۳. نفقه:
۱۷۴.....	۴. نفقه زوجه در ایام بارداری:
۱۷۵.....	۵. نفقه اقارب:
۱۷۶.....	۶. متاع به معروف:
۱۷۶.....	ب: حقوق و مسئولیت‌های غیرمالی زوجین:
۱۷۶.....	۱. حسن معاشرت:
۱۷۷.....	۲. جلب توجه همسر:
۱۷۸.....	۳. کام دهی:
۱۷۸.....	۴. نگهداری و تربیت فرزندان:

۱۷۸.....	بایسته‌های حقوق زن:
۱۷۹.....	۱. آموزش دین:
۱۷۹.....	۲. مجبور نمودن به غیر وظایف:
۱۸۰.....	۳. پرهیز از تهمت و افتراء:
۱۸۰.....	۴. منع از تنبیه:
۱۸۱.....	۵. حفظ عفت زن:
۱۸۲.....	۶. پرهیز از لطمه زدن به نوامیس دیگران:
۱۸۲.....	۷. حرمت آزار زن برای بخشش مهریه:
۱۸۳.....	۸. پرهیز از پرخاشگری:
۱۸۳.....	۹. رفتار به عدالت:
۱۸۴.....	شایسته‌های حقوق زن:
۱۸۴.....	۱. خدمت منزل:
۱۸۵.....	۲. تهیه وسایل رفاهی منزل در حد توان:
۱۸۵.....	۳. خدمت به همسر:
۱۸۵.....	۴. خرید هدیه:
۱۸۶.....	۵. مراعات وضعیت جدید:
۱۸۶.....	۶. تدارک سرگرمی:
۱۸۶.....	۷. مهر و عطوفت:
۱۸۷.....	۸. تحمل سوء خلق:
۱۸۸.....	۹. عفو لغزش:
۱۸۸.....	اصول کلی اخلاق مرد در خانواده:
۱۹۰.....	حقوق شوهر:
۱۹۰.....	بایسته‌های حقوق شوهر:
۱۹۰.....	۱. اطاعت از همسر:
۱۹۰.....	۲. شکر نعمت:
۱۹۰.....	۳. آزار ندادن همسر:
۱۹۱.....	۴. پرهیز از لباس شهرت:
۱۹۱.....	۵. حفظ عفت و صیانت نفس:
۱۹۲.....	۶. تحمیل نکردن بیش از حد توان همسر:
۱۹۲.....	۷. بیرون نرفتن از منزل بدون اذن:
۱۹۳.....	۸. تمکین:

۱۹۳.....	شایسته‌های حقوق شوهر.....
۱۹۳.....	۱. افزایش عشق و علاقه:.....
۱۹۴.....	۲. کمک به همسر:.....
۱۹۴.....	۳. کنار گذاشتن حیاء:.....
۱۹۴.....	۴. پرهیز از لجابت:.....
۱۹۵.....	۵. پرهیز از قهر:.....
۱۹۵.....	۶. میانه‌روی در معیشت:.....
۱۹۵.....	۷. تحمل اخلاق بد شوهر:.....
۱۹۶.....	۸. انجام امور جاری منزل:.....
۱۹۶.....	نتیجه‌گیری.....
۱۹۷.....	حقوق متقابل والدین و فرزندان.....
۱۹۷.....	اصول کلی وظایف والدین:.....
۲۰۱.....	بخش دوم: آداب و سبک زندگی اسلامی – ایرانی در خانواده.....
۲۰۱.....	۱. نقش بینش‌های دینی در خانواده:.....
۲۰۲.....	۱.۱ اعتقاد به خدا:.....
۲۰۴.....	۲.۱ اعتقاد به رسالت و امامت:.....
۲۰۴.....	۳.۱ اعتقاد به زندگی پس از مرگ:.....
۲۰۷.....	۲. توصیه‌های اخلاقی برای کارایی بیشتر خانواده:.....
۲۰۷.....	۱.۲ صداقت:.....
۲۰۸.....	۲.۲ خوش‌بینی:.....
۲۰۹.....	۳.۲ قناعت:.....
۲۱۰.....	۴.۲ صبر:.....
۲۱۱.....	۵.۲ سخاوت:.....
۲۱۲.....	۳. آموزه‌های رفتاری اسلام برای کارایی مطلوب خانواده:.....
۲۱۲.....	۱.۳ روابط کلامی:.....
۲۱۳.....	۲.۳ روابط غیر کلامی:.....
۲۱۴.....	۳.۳ محیط خانه:.....
۲۱۵.....	۴.۳ اداره امور خانواده:.....
۲۱۶.....	۵.۳ عبادت در خانواده:.....

فصل چهارم: ایمن‌سازی خانواده / ۲۱۹

بخش اول: موضوع شناسی مسائل و مشکلات خانواده	۲۲۱
۱. عوامل روان‌شناختی:	۲۲۱
۲. عوامل اجتماعی و فرهنگی:	۲۲۴
۳. عوامل اقتصادی:	۲۲۶
۴. عوامل جسمانی و بدنی:	۲۲۷
۵. عوامل دینی:	۲۲۸
بخش دوم: عوامل تضعیف خانواده	۲۳۳
۱. فقر مالی:	۲۳۳
۲. فقر اطلاعاتی یا ناآگاهی:	۲۳۵
۳. اعتیاد و پیامدهای آن:	۲۳۷
۴. مشاجره‌های داخلی و عدم تفاهم:	۲۴۱
۵. طلاق و جدایی:	۲۴۲
۶. تجمل‌گرایی و تزلزل خانواده:	۲۴۳
۷. بداخلاقی و تندگی:	۲۴۴
۸. سوءظن و بی‌تفاوتی:	۲۴۵
۹. دخالت‌های اطرافیان:	۲۴۵
۱۰. نیشها و زخم‌زبان‌ها:	۲۴۶
بخش سوم: شیوه‌های کاهش بحران و ایمن‌سازی خانواده	۲۴۷
۱. ایجاد معیار و اهداف روشن برای خانواده:	۲۴۹
۲. دادن حس مسئولیت و آزادی:	۲۵۰
۳. ایجاد اعتماد و مسئولیت:	۲۵۱
۴. ایجاد وحدت و یکپارچگی:	۲۵۲
۵. ایجاد تعادل در احساسات و عواطف:	۲۵۲
۶. درک متقابل نیازها و توانایی‌های یکدیگر:	۲۵۳
۷. آموزش رفتار جرأت‌ورزی:	۲۵۵
۸-پرورش مهارت‌های لازم برای رهبری و مدیریت خانواده:	۲۵۸
۱-۸ گوش کردن:	۲۵۸
۲-۸ نظارت و کنترل:	۲۵۹
۳-۸ اعمال تشویق و تنبیه:	۲۵۹
۴-۸ شوخی و لطافت:	۲۵۹

۲۶۰	۹- نقش و جایگاه ارتباط انسانی در خانواده:
۲۶۱	۱۰- امید و تقویت نیروی اراده:
۲۶۲	راههای پیشگیری از اختلافهای خانوادگی در آموزه‌های اسلام:
۲۶۲	۱. توجه به‌گزینش همسر مناسب:
۲۶۲	۲. آموزش زوجین:
۲۶۳	۳. آموزش دینی:
۲۶۴	۴. رعایت حدود و مرزها:
۲۶۴	۵. توجه به اصل مشورت و کسب توافق در خانواده:
۲۶۶	راهکارهای حل اختلافهای خانوادگی بر اساس تعالیم اسلام:
۲۶۶	۱. پذیرش و تعهد نسبت به سلسله‌مراتب در خانواده:
۲۶۶	۲. حل مشکلات عاطفی و جنسی:
۲۶۷	انحلال خانواده:
۲۶۷	الف) طلاق:
۲۶۷	تبیین آسیب‌شناختی طلاق:
۲۶۸	علل طلاق:
۲۶۸	۱. ازدواج‌های عاشقانه:
۲۶۹	۲. افت مذهب و اعتقادات مذهبی در کشورهای غربی:
۲۷۰	۳. تغییر نگرش‌ها در مورد نقش‌های مناسب برای زنان (برابری جنسی زن و مرد):
۲۷۱	۴. استقلال اقتصادی زنان:
۲۷۲	۵. تنوع فرهنگی:
۲۷۲	۶. آزادی روابط جنسی:
۲۷۳	۷. رابطه فرهنگ مدرنیته و طلاق:
۲۷۴	عواقب و پیامدهای طلاق:
۲۷۵	نگاهی اجمالی به طلاق در نظام‌های حقوقی گذشته:
۲۷۶	راههای پیشگیری از طلاق:
۲۷۶	۱. همسرگزینی و مشاوره:
۲۷۶	۲. خود بازنگری:
۲۷۶	۳. خود متمایزسازی:
۲۷۷	۴. اقدامات بعد از ازدواج:
۲۷۷	۵. ناهمسان همسری:
۲۷۷	ب) سایر عوامل انحلال:
۲۷۹	شرایط اجرای ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی:
۲۸۱	بررسی مصادیق مندرج در تبصره الحاقی ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی:

فصل پنجم: فرزندآوری و جمعیت / ۲۸۹

۲۹۱	بخش اول: فواید فرزندآوری و تربیت فرزند
۲۹۱	الف) ارزش و اهمیت فرزند
۲۹۲	ب) مزایای فرزندآوری
۲۹۲	ج) عوامل فرار از فرزندآوری
۲۹۳	د) آداب فرزندآوری
۲۹۳	۱. بیش از بارداری
۲۹۳	۲. در حین بارداری
۲۹۴	۳. پس از زایمان
۲۹۴	ه) برخی نکات قابل توجه
۲۹۵	و) شیوه‌های فرزندپروری
۲۹۵	۱. فرزندپروری مقتدرانه
۲۹۵	۲. فرزندپروری مستبدانه
۲۹۶	۳. فرزندپروری آسان گیرانه
۲۹۷	ز) انضباط و کنترل درونی
۲۹۹	بخش دوم: جمعیت و جمعیت‌شناسی
۳۰۰	عوامل مؤثر بر کاهش جمعیت
۳۰۱	۱. سن ازدواج
۳۰۱	۲. فاصله‌گذاری بین موالید
۳۰۱	۳. وضعیت سواد
۳۰۱	۴. وضعیت اقتصادی
۳۰۱	۵. هزینه‌آوری
۳۰۲	۶. وضعیت تغذیه
۳۰۲	۷. تنظیم خانواده
۳۰۳	۸. لذت‌گرایی
۳۰۳	۹. اشتغال تمام‌وقت زنان
۳۰۴	۱۰. تغییر نقش زنان در جامعه
۳۰۵	۱۱. رفاه اقتصادی
۳۰۵	۱۲. ناپایداری ازدواج و افزایش طلاق
۳۰۵	۱۳. تبلیغات رسانه‌های گروهی
۳۰۵	۱۴. کاهش تأثیر هنجارهای مذهبی
۳۰۶	۱۵. بهبود وضعیت بهداشتی و کاهش نرخ مرگ‌ومیر کودکان

دیدگاه‌های جمعیتی	۳۰۶
گفتار اول: طرفداران رشد جمعیت:	۳۰۷
گفتار دوم: مخالفان رشد جمعیت:	۳۰۹
مهم‌ترین انتقاداتی که به نظریه مالتوس وارد شده به‌قرار ذیل است:	۳۱۱
گفتار سوم: طرفداران جمعیت ثابت:	۳۱۱
گفتار چهارم: طرفداران حد متناسب جمعیت:	۳۱۲
کنترل جمعیت و تنظیم خانواده از دیدگاه اسلام:	۳۱۳
گروه اول: موافقان افزایش جمعیت و رد برنامه‌های کنترل جمعیت	۳۱۳
الف: روایات دالّ بر مطلوبیت ازدواج، فرزندآوری و افزایش آن‌ها	۳۱۵
ب: تأکید روایات بر ازدواج با زنان زایا و نهی از ازدواج با زنان نازا:	۳۱۶
ج: نهی از تبثّل:	۳۱۶
د: روایات دالّ بر دعا برای طلب فرزند (به‌ویژه فرزند صالح)	۳۱۶
گروه دوم: موافقان برنامه‌های کنترل جمعیت با توجه به شرایط	۳۱۹
دیدگاه فقهای شیعه:	۳۲۰
دیدگاه فقهای اهل سنت:	۳۲۱
ناباروری و راه‌های درمان آن	۳۲۲
لقاح طبیعی	۳۲۲
ناباروری	۳۲۳
شیوع	۳۲۳
علل ناباروری	۳۲۴
علل ناباروری در زنان	۳۲۴
علل ناباروری در مردان	۳۲۶
روش‌های درمان ناباروری	۳۲۷
تلقیح داخل رحمی اسپرم	۳۲۷
لقاح خارج رحمی	۳۲۸
تلقیح داخل سیتوپلاسمی اسپرم	۳۳۰
Hatching	۳۴۱
باروری شخص ثالث	۳۳۱
تخمک‌اهدایی	۳۳۱
اسپرم‌اهدایی	۳۳۲
جنین‌اهدایی	۳۳۳
رحم جایگزین	۳۳۴
منابع و مأخذ:	۳۳۷